

Szertartások:
Egy csésze tea¹

དེའི་མྱིང་། དམུལ་བ་ཡི་དྲགས་དུད་འགོ་དང་། མི་རྣམས་དང་ནི་ལྷ་རྒྱལ་དག ། འདོད་པའི་ཁམས་ཡིན། ཞེས་བྱ་
བ་འདི་སྒྲོམ་ཏེ།

Ezért így szól az idézet:
„a poklok, éhszomjúak, állatok,
emberek és az istenek összesen hatféle,
alkotják a vágyvilágot...

Egy nagyot kortyoltam az asztalon álló bögréből. Oda sem figyeltem, fél szemem a képernyőn, a másik az ajtón. Olyan íz ömlött szét a számban, hogy szerettem volna megállítani. Kollégám, akit más munkahelyekhez képest a barátomnak is nevezhettem volna, két egyforma „kórházi” bögrét vett a vízforralóhoz. „Ha már nem tudunk rendesen étkezni, legalább a teázás szertartásával feledtethessük az éhségünket.” Az ő bögréje volt előttem. Észre sem vettem, amint beszélgetés közben helyet cseréltünk. Visszamentem oda, ahol a másik bögrét hagytam.

འགོ་བ་བཞི་དང་། ལྷ་འི་རིས་རྒྱལ་པོ་འདི་ལྷ་སྟེ།

„a (létforgatagban) vándorlók négyen, az isteni alkattal bírók összesen hatan vannak.”

Az övét az íróasztalára tettem, és mohón kortyoltam az enyémből. Biztos akartam lenni abban, hogy valóban a megszokott ízt rejti a bögrém, mert amit az imént tapasztaltam, az a zsigereimig megdöbbenett.

Látszólag mindketten üres teát ittunk, egyforma csészékből. Ő egy magyar csomagolású, olcsóbb, szálas darjeeling teát, én egy kicsit drágább, német csomagolású assam-darjeeling keveréket. Ennyivel lenne savanyúbb, és megkeseredettebb az a tizenöt év, amivel idősebb nálam? A könyvtár gyűjteményét építő vitáinkban ilyenek tapasztaltam. De nem, ezt az ízt én képtelen lennék önszántamból lenyelni. Valamit tennie kellett azért, hogy nap-nap után meg tudja ezt inni.

Semmi sem utalt arra, hogy elrontotta volna a forrázást, elfelejtette volna időben leszűrni... Számomra ez annyira hihetetlen volt, hogy csak látszatra tudtam a munkámat folytatni: azt vártam, mikor jön már vissza, és látni akartam az arckifejezését, amint a teáját issza.

A főigazgató titkárához ment át, bármelyik pillanatban visszajöhetett. Arról is elfeledkeztem, hogy a lelkekre kötötte, mire...

རྒྱལ་ཆེན་བཞི་པོ་རྣམས་དང་། སུམ་ཅུ་ཚུ་གསུམ་པ་རྣམས་དང་། འཐབ་བྲལ་བ་རྣམས་དང་། དགའ་ལྡན་པ་རྣམས་དང་།
འཕྲུལ་དགའ་བ་རྣམས་དང་། གཞན་འཕྲུལ་དབང་བྱེད་པ་རྣམས་ཏེ།

¹ Megjelent: Új Forrás 2006. 10. (december)

a négy nagy király, a harminchárom égi hírnök, a már nem harcoló harcosok, az „örömteliek”, a megjelenítő erejüket önmagukban megélők és a megjelenítő erejüket mások előtt is megmutatók.”

...itt lesz, legyen az asztalán a kimutatás, és a terjesztők szempontjából átcsoportosított szakkönyvrendelés. Meg is lepődtem, hogy a hivatalos beszélgetéstől indulatosan azonnal számon is kérte rajtam. Gyorsan elkészítettem, miközben majdnem elvitettem az arcát. A felét meg is itta. Semmi rendkívüli nem történt. Mintha nem érezne ízeket. Ha érzett volna, egész szervezetének tiltakoznia kellett volna ez ellen a keserű, fanyar, gyomrot összehúzó ital ellen. A megszokás a belső szervekig képes átformálni az embert. Az én belsőmön végigfutott egy hullám és megrázott.

Rá kellett döbennem, ez csak akkor lehetséges, ha valamit közvetlenül érint. Láttam magam, amint a munkában átvirrasztott éjszakák után, kávé helyett egyre erősebb teákat iszom, amíg egy reggel, magam is ki nem főzöm a tealevelekből ezt a sötétséget. Ilyen töménységben az sem számít, ha zöld tea. Sőt, amit ittam, abban éppen a félbehagyott fermentálás volt a kétségbeejtő. A levelek megőriztek valamit az eredeti színükből, de méretük alapján feketévé...

དེ་ལྟར་ན་དེ་དག་སྣོད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་དང་བཅས་པ་འདོད་པའི་ཁམས་ཡིན་ནོ།།

„Így ezek a világ őket befogadó edényével együtt alkotják a vágyvilágot.”

...kellett volna érnük, s jól összesodorva csak a forró vízben lett volna szabad, virágszirmokhoz hasonlóan kinyílniuk. Mivel a teafű csomagolása a régi, csalást gyanítottam. Ilyen színben csak a legfinomabb ágvégi hajtások maradhatnak meg a kíméletes kezelési mód miatt. Csak óvatosan lehet őket a finom aromájuk miatt erjeszteni, fülleszteni. A kereskedő érdektelensége, a csomagolás igénytelensége kapcsán szinte láttam az indiaiak „gazdag nyugatiakat” lenéző viselkedését. „Ha mi, emberek nem érdekelnék őket, igyák ezt, nekik ez is jó lesz.”

Andrásnak húsz év fogyasztás után észre kellett volna vennie ezt az ordító minőségromlást. Az évtizedes hozzászokás persze sok mindennel ámíthatja az embert. Egyszer azonban minden kicsorbul. Eltört a tőle kapott bögrém, s eszembe jutott ez a lelkiismeretfurdaló korty.

Attól kezdve azon kaptam magam, hogy a viselkedését figyelem. Napokon át követtem a mozdulatait. Az az íz nem hagyott nyugodni. Én annak idején előbb a fekete teával, majd az éjszakai munkával hagytam fel. Hónapokba telt, mire egészséges mértékig kialudtam magam. Megpróbáltam Andrásnak felvetni a természetes életritmus kérdését, hátha beszélgetés közben kinyílik belőle valami. Sokra nem jutottunk, de legalább ajánlhattam neki menta teát. A virágos hajtásokat én szedtem, magam szárítottam, de ez sem segített, mint ahogyan az sem, hogy elmeséltem neki régi füves kertem történetét.

དེ་ལ་གནས་དུ་ཞིག་ཡོད་ཅེ་ན།

„Ezen belül vajon hány létállapot van?”

A vidéki kert művelését a fővárosba költözésemmel fel kellett adnom, csak ez a töről hajtó borsmenta maradt meg szüleim felügyeletével. A virággal szárított növény nem olyan mindent elnyomóan mentaízű és illatú. Megkóstolta, de nem fogadta el az ajándékot, pedig egy öreg, angolai útját idéző teásdobozban kínáltam.

Egyszer egy kínjait mutogató harcos-színészt invitált be a könyvtárba. Arról is megfélekedett, hogy ott voltam. A „harcos” eukaliptuszlevélbe csavart indiai cigarettát kínált neki. Elfogadta. Értőn szívogatott belőle. Amikor elmentek, úgy tűnt, természetesnek vette, hogy ott vagyok, mert Indiáról kezdett beszélni: „csak a sör oltotta a szomjám”. Mászt nem is mert inni, csak palackozott, csíráatlanított sört.

Eddig azt hittem, semminemű alkoholt nem fogyaszt. De ezzel most az a kérdés került előtérbe, hogy mit eszik? Erőltetni kell az emlékezetemet, de nem jut eszembe olyan kép, amikor enni láttam volna. Mintha szégyen lett volna a számára. Pedig ha valóban nem vesz magához „emberi” ételt, akkor mit kezd azzal az éhséggel, aminek ettől a keserű létől rá kell törnie?

Kértem magamnak ebéd szünetet. Rendszerint valóban éhes is voltam, de teájának az íze nem akart elmúlni. A keserű sokáig megül a nyelv hátsó részén, és szinte minden, aznap ivott ital ízét megváltoztatja.

དམུལ་བ་དང་། རྒྱིང་དབྱེ་བ་ལས་དེ་ཉི་ལུ་ཞེས་བྱ་བ་སྣོལ་ཏེ།

„– A poklok és a földrészek felosztásából eredően hús” – szól az írás.”

Amikor beléptem a könyvtárba, még hetekig érztem ezt az ismeretlen eredetű keserűséget. Attól kezdve nem álltam meg a menta teánál. Beszéltem neki arról, hogyan élénkít a tea, miként szabadítja fel a májból a tartalékokat. Megkérdeztem:

– Vajon minek lehet a pótszere? Hogyan issza a legtöbb ember? Úgy mint a gyümölcsöt: édesítve, citrommal. De minden arománál és forrázatnál többet ér a friss gyümölcs. Egyszer én is elájultam, mert a méregerős, üres teától és az elégtelen étkezéstől leesett a vércukorszintem. Az ajtófélfának esve megrepedt az orrcsontom, a fejemet a kőpadlóra ejtve agyarázkódást kaptam. – Legalábbis próbáltam ráijeszteni.

Így ment ez fél évig. Karácsonykor adtam neki egy nagy üveg lekvárt, saját összeállítású, „diákcsomag” szánt olajos magvakkal és aszalt gyümölcsökkel. Egyszer ugyanis megláttam, miket vásárolt az étkezési utalványából. Az alacsony gyümölcsstartalmú „ízek” miatt megszántam. Most csak azért volt kénytelen a saját normái szerint elfogadni tőlem, mert ezt a barackot én magam főztem, a kertünkben termelt gyümölcsökből. Aztán persze még az ünnepek után is, szemrehányóan jegyzete meg, hogy „nem szoktunk egymásnak ajándékot adni”. Én önérzetesen azzal vágtam vissza, hogy ez így nem igaz, inkább úgy a pontos, hogy „ez nem kötődött eddig az általános elvárások, szokások kitüntette alkalmakhoz”, hiszen eddig akkor adtunk egymásnak képeket, könyveket, filmeket, amikor eszünkbe jutott. Ezt már meg sem hallotta. Az említett dolgok életének szerves részét képezték, nem tekintette őket „ajándéknak”. Továbbra is az adósomnak érezte magát. Ez az adósság nem anyagi jellegű volt, hanem valamiféle csillapíthatatlan szeretetehetség, melynek a kielégítéséről már régen lemondott. Ha azonban ez tényleg így lett volna, akkor nem lett volna szabad olyan hevesen reagálnia, amikor az épületben lévő gondnoki lakásomba hoztam kedvesemet. Később ezek miatt a feszültségek miatt is költöztünk vidékre.

གནས་རྣམས་ཞེས་བྱ་བའི་ཚོག་གི་ལྷག་མ་དང་སྐྱར་རོ།

„Vagyis a „létállapotok” kifejezés a következő felsorolás tagjaival együtt értendő:”

Minél inkább próbáltam „beszélgetni” vele, annál inkább védekezett. Tettetni kellett magam, tüntetőleg azt mutatni: nem érdekel, mi van vele. Ilyenkor el-elszóltta magát. Ezekből a morzsákból tudom, hogy amikor lejárt a munkaideje, esténként itt maradt a fordításait javíttatni, szerkeszteni, nyomtatni, majd előkészült a filmvetítésekhez tartott előadásaira. Ezután este 9-10 körül otthon folytatta a fordítói munkát. Néha aludt egy kicsit, néha a csillagok álláshoz igazodva kiment valahová a hegyekbe, a maga építette távcsövével az eget kémlelni. Később már alvás helyett is az égbolt mélységes magasságaiba fúrta a tekintetét.

Az olvasnivalóival is elszámolt. Még csak negyven múlt, amikor elkezdte szétszotgatni azokat a könyveit, amelyeket hátralévő életében már biztosan nem fog elolvasni. Persze, ha nincs helyszűke a lakásban, s az ő gondolkodásában nem ütközött volna olyan rettentő (vagyis anyagi) nehézségekbe egy újabb könyvespolc felállítása, még hosszú ideig kitartott volna az életét alkotó könyvek mellett. Így is rengeteg olyan gyermekkori élmény maradt a polcokon, a polcok mögé esve, amelyektől nem tudott szabadulni.

Az új könyvek a halálról szóltak, a halálra való felkészülést írták le. Ezekkel elégedetlen volt, angolból fordítva maga állított össze egy újabb gyűjteményt. Majd ezután már láthatóan is, tibeti gyakorlatokba kezdett. Talán éppen ezért, mégsem tudtam eldönteni, komolyan gondolja-e, vagy sem. Amikor a titkárnő hivatalos hangnemben, ami ezen a munkahelyen meglehetősen szokatlan volt, közölte velem, hogy meghalt, és én lépek a helyébe, azon tűnődtem, csakugyan ezt akarta-e?

དམུལ་བ་ཆེན་པོ་བརྒྱད་ཡོད་དེ། ཡང་སོས་དང་། ཐེག་ནག་དང་། བསྐྱུས་འཇོམས་དང་། ཅུ་འབོད་དང་། ཅུ་
འབོད་ཆེན་པོ་དང་། ཚ་བ་དང་། རབ་ཏུ་ཚ་བ་དང་། མནར་མེད་པ། །

„Nyolc nagy pokol van: (1) újjáélesztő, (2) fekete vonal, (3) összezúzós, (4) sírás-rívás, (5) nagy sírás-rívás, (6) forró, (7) nagyon forró, (8) szüntelen kínú.”

Vagy egyszerűen már nem volt elég ereje visszafordulni? Négy év telt el azóta. Hiába meséli az édesanyja, utolsó búcsúzásakor milyen erősen szorította a kezét... ő sem tud minden kétséget kizáróan meggyőzni sem arról, hogy szándékos volt a „kilépés”, sem arról, hogy maradni akart volna az emberek között. Abban sem vagyok biztos, hogy a sok belefektetett munka ellenére valóban felkészült a végső távozásra.

གླིང་བཞི་སྟེ། འཛམ་གླུ་འགྲིང་དང་། འཇར་གྱི་ལུས་འཕགས་གླིང་དང་། ལུབ་ཀྱ་བ་ལང་སྟོད་དང་། ལྷང་གི་སྒྲ་མི་སྟོན།
།

„A négy földrész: (1) a déli Rózsalma-föld, (2) a keleti Magas termetűek szigete, (3) a nyugati Legeltetők szigete, (4) az északi Kellemetlen Hangúak szigete.”

Két évvel azután hunyt el, hogy megízleltem a napi keserűségét. Még el sem juthatott hozzá, mennyien köszönik a haldoklók számára útmutatást nyújtó könyvét. Előszava után sokan felismerték, a tibeti mesterek szava valóban megszólal, és az ő hangszínével beszél hozzánk. Majd a könyvét, saját halotti szertartásaként kénytelen voltam magam felolvasni, a „könyvtárunkban”, mert helyette is felháborodtam a temetése körüli értetlenségen és

érdektelenségen. Barátai, beszélgetőtársai közül többen keresték s tölem tudták meg, mi történt.

Úgy tűnik, a két év alatt minden nap tett valamit a saját halála érdekében. Alvás-álmom-, táplálék-megvonás... Ha történelmi közösségben teszi, híres szerzetes válhatott volna belőle, hiszen a barátok visszatartó ereje, a magány közössége, a megváltás gondolata nem engedte volna csak úgy távozni. Még évekig csodálkozhatott volna az élet szépségein a maga építette pokoltornácáról. Erre még azelőtt figyelmeztettem, mielőtt belekóstolhattam volna az életébe. Amikor 1994-ben először léptem be könyvtárába, a mottóként választott Hamvas-idézet után feltűnt embertelen humanizmusa, arctalan udvariassága. Borges és Hamvas kapcsán, kiket szívesen megidézt a könyvtárába, úgy próbáltam figyelmeztetni, mintha a két szellemet hallottam volna csak beszélgetni egy esős délután a könyvek között. A betűt mindenek fölé helyező emberről, a „diabolikus filiszter”-ről, az ördög hivatalnokáról beszélgettek, aki

བཤད་མ་ཐག་པའི་ལྷ་འི་རིས་དྲུག་དང་། ཡི་དྲགས་རྣམས་དང་། དུད་འགྲོ་སྟེ།

„(A nyolc pokol, a négy sziget, valamint) az imént említett hatféle isten, az éhszomjúak, és az állatok,

nem akarja tudomásul venni: a könyvtár a feledés csarnoka, amire Platón figyelmeztet, így minden szépségével együtt is, csak Psziché alvilági palotája lehet, ha a könyvek az emberek helyett emlékeznek, felvágatlanul. Az egészből abba akaszkodott bele, hogy én magát Borgest tartom ilyen ördögi alaknak, pedig szerintem a célzás egyértelműen neki magának szólt. Nem gondoltam, hogy ilyen szinten azonosul az argentin író alakjával. A természetes gondolkodói reakció az lett volna, ha részben vagy egészében egyetért a gondolattal, s akkor hozzá teszi: „a feledés tornáca is”, hiszen az emlékezés és feledés egymástól szétválaszthatatlan folyamatok. Hagyatékában volt két spanyol füzet: egy Aleph és egy Ficciones, Borges talán legjobb elbeszéléskötetei. Még életében rám testálta őket, de a többi ígéretével együtt ezeket sem tudta már beváltani. Egyszer már megkaptam a könyveket, amikor megegyeztünk abban, hogy Tarkovszkij filmművészete mellett fontos lenne a hallgatók számára, ha megismerkedhetnének Borges elbeszéléseivel. Úgy terveztük, együtt beszélgetnénk velük, előttük a történetekről, kapcsolataikról és háttérükről. Még életében megkaptam a spanyol szövegeket, hogy ha van kedvem, hasonlítsam össze a fordításokat az eredetivel. A beszélgetéseket a félév kezdete előtt néhány héttel lemondta. A hagyatékában olyan nyelvtani jegyzeteket, szöszedeteket találtam, mintha egyedül csak Borgest olvasni, Borges-zel beszélgetni próbált volna megtanulni spanyolul. Összeillesztve emlékképeim mozaikjait, mintha ez a nyár egybeesne azzal, amikor távcsövét kezdte építeni, s a könyvek betűitől Isten betűje felé fordult.

Utóirat

1. A távcsövét vették meg a legelőször, ha nem számítom a könyvfelvásárlót, aki nem a gyász hírekből, mivel ilyen nem jelent meg, hanem egy „súgójától” értesült a „fordító” haláláról, s néhány nagyszótártól, sorozat számba menő többkötetes műtől szabadította meg az édesanyját. A számítógépét is „kitakarították” majd eladták. Mindig többszörösen archivált, így a hagyatékából minden bizonnyal csak az utolsó hetek munkái, fordítások hiányoznak: orosz katonatörténetek Afganisztánból, Pu szung ling furcsa históriái...

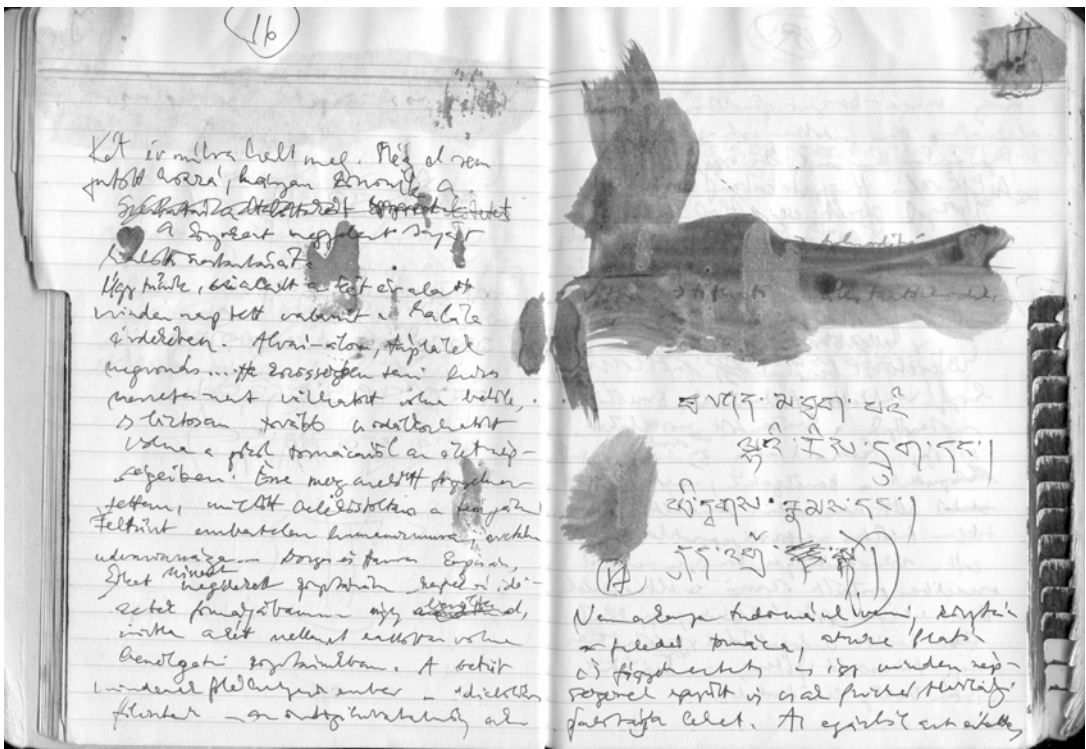
2. Az orvos számára is rejtélyes volt, mi történt. A boncolás alapján úgy tűnt, húsz éve hordozott magában valamiféle egysejtű élőlényeket, akik Indiában költöztek a testébe, s

egészen addig békességben éltek, mígnem egyszer egy megfázás, vagy influenza szövődményei, az elégtelen étkezés miatt a gyomrához kapcsolódva fel nem borították ezt az egyensúlyt, s így az egysejtűek fokozatosan felemészítették a máját.

དེ་ལྟར་ན་གཞན་འཕྲུལ་དབང་བྱེད་བ་དག་ནས་མནར་མེད་པའི་བར་གྱི་གནས་ཉི་ཤུ་པོ་དེ་དག་ནི་འདོད་པའི་ཁམས་ཡིན་ནོ། །སྣོད་
 དན་བཅས་པར་བཟུང་ན་ནི་རྣམ་གྱི་དགྲིལ་འཁོར་གྱི་བར་ཡིན་ནོ། །

„vagyis a mások megjelenítéseit élvező létálapottól a szüntelen kínúig tartó húsz létállapot alkotja a vágybirodalmat. Ha pedig az ezeket edényként befogadó (világgal) együtt vesszük, a szél-mandaláig tart a vágybirodalom.”

A kézirat egyik oldala

བཅུ་དྲུག་པོའི་ལྷ་ལོ་རྣམས་དང་། ཡི་དྲུག་སྐྱེས་པ་དང་། རྩུ་འགྲོ་སྟེ།

„(A nyolc pokol, a négy sziget, valamint) az imént említett hatféle isten, az éhszomjúak, és az állatok...”

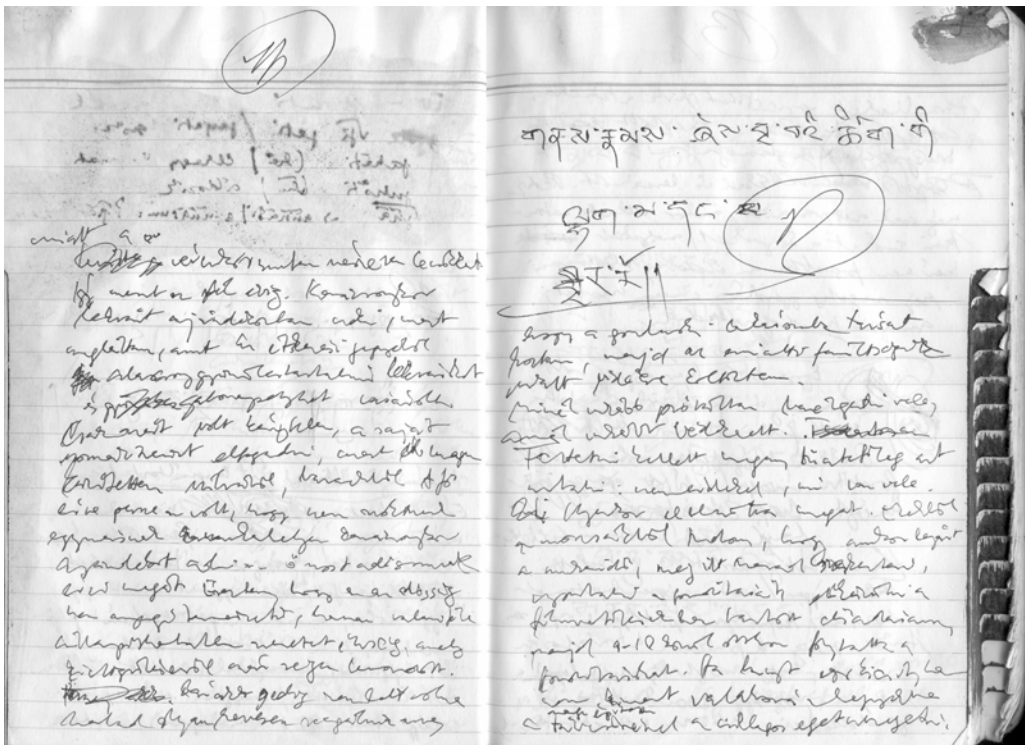
A tibeti szövegek átírása:

...*dmyal-ba yi-dvags dud-'gro dang*| *mi-rnams-dang ni lha drug-dag* | *'dod-pa'i kham*s yin zhes-bya-ba | *di smos-te* | *gro-ba bzhi dang* | *lha'i ris drug-po* | *di-lta-ste* | *rgyal-chen bzhi-po-rnams dang* | *sum-cu-rtsa-gsum-pa-rnams dang* | *'thab-bral-ba-rnams-dang* | *dga'-ldan-pa-rnams-dang* | *'phrul-dga'-ba-rnams-dang* | *gzhan-'phrul dbang-byed-pa-rnams-te* | *de-ltar-na de-dag snod-kyi* | *'jig-rten-dang bcas-pa ni* | *'dod-pa'i kham*s yin-no

2. |*de-la gnas du-zhig yod ce-na*| *dmyal-ba dang*| *gling dbye-ba-las de nyi-shu* zhes-bya-ba smos-te| *gnas-rnams zhes-bya-ba'i tshig-gi lhag-ma dang sbyar-ro*|

3. |*dmyal-ba chen-po brgyad yod-de*| *yang-sos dang*| *thig-nag-dang*| *bsdus-'joms dang*| *ngu-'bod dang*| *ngu-'bod chen-po dang*| *tsha-ba dang*| *rab-tu tsha-ba dang*| *mnar-med-pa dang*| *gling-bzhi-ste*| *'dzam-bu'i gling dang*| *shar-gyi lus-'phags-gling dang*| *nub-kyi ba-lang-spyod dang*| *byang-gi sgra-mi-snyan dang*| *bshad-ma-thag-pa'i lha'i ris drug dang*| *yi-dvags-rnams dang*| *dud-'gro-ste*| *de-ltar-na gzhan-'phrul dbang-byed-pa-dag-nas mnar-med-pa'i bar-gyi gnas nyi-shu-po de-dag ni* | *'dod-pa'i kham*s yin-no

A kézirat egyik oldala

གནས་ལྗོངས་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་གི་ལྷན་མ་དང་གླུ་རྩོམ།

„Vagyis a „létállapotok” kifejezés a következő felsorolás tagjaival együtt értendő:”

A szöveg „iskolás” fordítása:

...Ezért áll a versben az, hogy „A poklakók, az éhszomjúak, az állatok, az emberek és a hat(féle) isten lakja a vágybirodalmat.” – vagyis a négy (vándor)lény (*gro-ba, gati*) és a következő hatféle isteni létforma (*lha'i ris*):

1. a négy nagy király (*rgyal-po chen bzhi-po-rnams, caturmahārājikā*)
2. a harminchárom ég istenei (*sum-bcu-rtsa gsum-pa-rnams, trāyastrimṣā*)
3. a „Békések” (*thab-bral-ba-rnams, yama*)
4. az „Örvendezők” (*dga'-ldan, tuṣita*)
5. „a (saját maguk) megjelenített(e) dolgokat élvezők” (*phrul-dga'-ba-rnams, nirmāṇarati*)
6. „a mások megjelenítette (tárgyakat) élvezők” (*gzhan-'phrul dbang-byed-pa-rnams, paranirmitavaṣavartin*)

Ilymódon ők alkotják a(z) őket befogadó) világ ‘edényével’ⁱ együtt a vágyvilágot (*'dod-pa'i khams, kāmadhātu*).

[2] Ezen belül vajon hány létállapot (*gnas, sthāna*) van?

„A poklok és a földrészek felosztásából adódóan ez húsz(féle).” Vagyis a „létállapot” a következő felsorolás tagjaival együtt értendő.

[3] Nyolc nagy pokol van:ⁱⁱ

1. újjáélesztő (*yang-sos, saṃjīva*)
2. fekete vonal (*thig-nag, kālasūtra*)
3. összezúzó (*bsdus-'joms, saṃghāta*)
4. sírás-rívás (*ngu-'bod, raurava*)
5. nagy sírás-rívás (*ngu-'bod chen-po, mahāraurava*)
6. forró (*tsha-ba, tāpana*)
7. nagyon forró (*rab-tu tsha-ba, pratāpana*)
8. szüntelen kínú (*mnar-med, avīci*ⁱⁱⁱ)

A négy földrész:^{iv}

1. a déli Dzsambu-sziget (*lho'i'Dzam-bu-gling, Jambudvīpa*)
2. a keleti Magas termetűek szigete, (*shar-gyi Lus-'phags-po, Pūrvavideha*)
3. a nyugati Legeltető szigete, (*nub-kyi Ba-lang-spyod, Avaragodānīya*)
4. az északi Kellemetlen Hangúak szigete (*byang-gi Sgra-mi-snyan, Uttarakuru*)

(A nyolc pokol, a négy sziget, valamint) az imént említett hatféle isten, az éhszomjúak, és az állatok, vagyis a mások megjelenítéseit élvező létállapottól a szüntelen kínúig tartó húsz létállapot alkotja a vágybirodalmat.

Ha pedig az ezeket edényként befogadó (világgal) együtt vesszük, a szél-mandaláig^v tart a vágybirodalom.

ⁱ *snod-kyi 'jig-rten*. A világ mint a lakóit, a lényeket befogadó edény, *bcud-kyi 'jig-rten*: a „lé-világ”, az élőlények összessége.

ⁱⁱ Lásd még a III.58. verset. Itt nagy pokol névvel csak az egyik féle, a forró poklokat sorolja fel Vasubandhu, vannak még hideg (*grang-ba*), szomszédos (*nye-'khor-ba*) és ideiglenes (*nyi-tshe-ba*) poklok.

ⁱⁱⁱ *'tshams-med* formában szerepel pl. a *Mdzangs-blun* gyűjtemény 50. meséjében.

^{iv} Lásd még III.53.

^v Lásd a III. 45. verset, amelyben a fizikai világ leírását kezdik mind térben, mind időben a szél mandalával, amely az előző világkorszak (*bskal-pa, kalpa*) élőlényecinek a tetteiből támad újra fel és hozza létre ismét "a lényeket befogadó edény"-t, a világot. A szél a négy elem közül az egyik; a mozgás, a kiterjedés, az energia mindenben jelenlévő elemi tulajdonsága.